

ZLSAC între Moldova și UE după un an de implementare

Sinteză politică

Autor:

Ana Popa

Notă de limitare a responsabilității

Această publicație a fost elaborată în cadrul proiectului „Înțelegerea Acordurilor de Asociere ale UE și a Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZLSAC) cu Ucraina, Moldova și Georgia” , condus de Centrul de Studii Politice Europene (CEPS) la Bruxelles, în parteneriat cu Expert-Grup (Moldova), Institutul de Cercetare Economică și Consultanță Politică (Ucraina) și centrul de consultanță „Reformatics” (Georgia), cu sprijinul financiar al Agenției Suedeze pentru Cooperare Internațională și Dezvoltare (SIDA).

Opiniile exprimate în acest document aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere CEPS și SIDA.

Cuprins

Mesaje cheie	4
Introducere.....	6
I. Exportul de bunuri al Republicii Moldova către UE	7
II. Exportul către UE a bunurilor supuse scutirii anuale de taxe în cadrul ZLSAC.....	13
III. Importul de bunuri al Republicii Moldova din UE.....	18
V. Concluzii	21
Despre Expert-Grup.....	22

Lista Figurilor

Figura 1. Exportul Republicii Moldova înainte și după ZLSAC, mil. USD și % modificare	7
Figura 2. Structura geografică a exporturilor Republicii Moldova înainte și după ZLSAC, % din total	8
Figura 3. Exporturile de produse agroalimentare înainte și după ZLSAC, mil. USD și % modificare	9
Figura 4. . Exporturile de produse minerale înainte și după ZLSAC, mil. USD și % modificare	12
Figura 5. Exportul de produse industriale înainte și după ZLSAC, mil. USD și % modificare.....	12
Figura 6. Exportul produselor supuse scutirii anuale de taxe înainte și după ZLSAC, mii USD și % modificare	14
Figura 7. Exportul de cereale care fac obiectul mecanismului împotriva eludării înainte și după ZLSAC, mii USD și % modificare	15
Figura 8. Exportul de zahăr și zahăr prelucrat, care fac obiectul mecanismului împotriva eludării înainte și după ZLSAC, mii USD și % modificare.....	15
Figura 9. Importul Republicii Moldova înainte și după ZLSAC, mil. USD și % modificare.....	18
Figura 10. Importul Republicii Moldova din UE înainte și după ZLSAC, mil. USD și % modificare	19

Lista Tabelelor

Tabelul 1. Principalele țări de destinație (membre UE) pentru exporturi, înainte și după ZLSAC, mil. USD și % din volumul total al exporturilor.....	8
Tabelul 2. Exporturile de produse agroalimentare către UE care au crescut după implementarea ZLSAC, milioane USD și % modificare	10
Tabelul 3. Exportul de produse agroalimentare către UE care a scăzut după implementarea ZLSAC, mil. USD și % modificare	11
Tabelul 4. Exporturi locale de produse industriale cu modificări semnificative după implementarea ZLSAC ...	13

Tabelul 5. Volumul exportului local către UE de bunuri supuse scutirii anuale de taxe în cadrul ZLSAC.....	16
Tabelul 6. Volumul importurilor UE din Moldova a produselor supuse scutirii anuale de taxe în cadrul ZLSAC	18
Tabelul 7. Produse agroalimentare care au înregistrat o creștere semnificativă a importurilor din UE după ZLSAC.....	19
Tabelul 8. Produsele industriale care au înregistrat o creștere semnificativă a importurilor din UE după ZLSAC	20

Mesaje cheie

- Septembrie 2015 a marcat un an de la punerea în aplicare a ZLSAC dintre Republica Moldova și UE și unele concluzii importante cu privire la impactul acestuia pot fi deduse. Toate constatările urmează a fi însă analizate ținând cont de contextul general care a marcat puternic primul an de implementare ZLSAC. Problemele economice și politice grave, atât din UE, cât și din Republica Moldova au afectat cererea internă și încredea întreprinderilor, afectând, în consecință, activitatea de comerț extern și de investiții ale ambelor părți. Mai mult ca atât, acestea au fost accentuate de repercusiunile din partea Rusiei - care este un partener comercial important pentru Republica Moldova, dar și pentru UE (în special, pentru câteva state în parte).
- Pe parcursul unui an de la implementarea ZLSAC, volumul total al exporturilor Republicii Moldova a scăzut cu 14,8% (septembrie 2014 – august 2015 vs. septembrie 2013 – august 2014). Dezagregarea geografică arată că comerțul bilateral cu UE a fost cel mai stabil în privința exporturilor, scăzând cu numai cu 1,4%, în timp ce exportul către țările CSI și alți parteneri s-a redus semnificativ mai mult.
- Mai mult decât atât, evoluția exporturilor către UE a înregistrat rezultate pozitive în cazul bunurilor agroalimentare, pentru care miza și așteptările legate de ZLSAC erau mai mari, iar euroscepticii susțineau că Republica Moldova nu este competitivă pe acest segment. Volumul exporturilor agroalimentare către UE a crescut cu 10,8%, compensând parțial scăderea exporturilor către alte destinații (în special către Rusia, unde scăderea a constituit circa 73%).
- Chiar dacă așteptările privind exportul produselor supuse contingentelor tarifare scutite de taxele vamale și mecanismului împotriva eludării în cadrul ZLSAC erau înalte, nici cei mai optimiști nu au anticipat un avânt prea mare. În primul rând, o parte din produse erau deja scutite de taxele vamale (la niveluri mai mici) în cadrul PCA, acestea nefiind epuizate în anii precedenți. În al doilea rând, Republica Moldova trebuie să implementeze reforme majore pentru a se conforma măsurilor sanitare și fitosanitare cu scopul de a exporta în UE produse SPS - sensibile precum carnea, ouăle și produsele lactate. Cu toate acestea, pentru majoritatea mărfurilor scutite de taxe vamale volumul exporturilor a crescut, iar în cazul strugurilor, prunelor și orzului, volumul exporturilor a înregistrat o creștere de până la cinci ori.
- Pe lângă majorarea volumului exporturilor către UE, au fost identificați și noi parteneri comerciali. Unele dintre piețele noi de destinație pentru exporturile moldovenești sunt: Spania, Suedia și Bulgaria - pentru struguri, Bulgaria și Suedia - pentru mere, Republica Cehă - pentru grâu, Cipru, Grecia și Letonia - pentru orz, Letonia - pentru zahăr. Acest lucru ar putea constitui un început pentru diversificarea în continuare a partenerilor comerciali, având în vedere că procesul de identificare și stabilire a relațiilor cu parteneri noi ar putea dura mai mult decât creșterea volumului exporturilor către partenerii deja existenți. Prin urmare, efectele pozitive se pot amplifica pe termen mediu și lung. Intrarea pe unele piețe foarte competitive, unde potrivit unora producătorii moldoveni au puține șanse de a-și realiza bunurile (ex. exportul de vin în Portugalia și Franța), demonstrează că producătorii autohtoni își pot găsi nișa în multe țări UE dacă oferă bunuri de calitate înaltă și constantă.
- Volumul exporturilor de produse industriale non-alimentare în UE (care reprezintă mai mult de jumătate din exporturile către UE) a scăzut cu 6,9%, rată semnificativ mai mică comparativ cu reducerea

exporturilor către CSI și alte țări. Astfel, UE rămâne o destinație principală pentru exporturile de produse industriale (aproximativ 68% dintre acestea fiind exportate către UE). De asemenea, dacă excludem re-exporturile, exporturile locale au crescut ușor - cu 0,7%. Exporturile locale au crescut semnificativ doar pentru câteva produse industriale: (i) covoare și alte acoperitoare de podea din materiale textile, (ii) lemn și articole din lemn, cărbune din lemn și (iii) articole textile confecționate. Pentru cea mai mare parte a produselor industriale exporturile au urmat o cale oarecum echilibrată, cu mici modificări pozitive sau negative. Printre produsele de export care au înregistrat un declin semnificativ sunt: (i) instrumentele și accesoriile optice, fotografice, cinematografice, de măsură, de control, de precizie, medicale sau chirurgicale, (ii) articolele de îmbrăcăminte și accesoriile de îmbrăcăminte, tricotate sau croșetate, (iii) pieile brute, pieile și pieile prelucrate.

- În pofida unor temeri precum că exporturile UE către Republica Moldova ar putea să crească brusc, acestea au scăzut cu 16,4% în primul an de implementare a ZLSAC. Cu siguranță, acest lucru a fost facilitat inclusiv de cererea internă moderată din această perioadă, de deprecierea monedei naționale, care a generat creșterea prețurilor la bunurile de import și surplusul de producție autohtonă interzisă pe piața din Rusia.
- În timp ce volumul total al importului produselor agroalimentare din UE a scăzut cu 20,4% după implementarea ZLSAC, importul unor categorii de produse a crescut: (i) ouă de păsări, în coajă, proaspete, conservate sau fierte, (ii) carne și organe comestibile, proaspete, refrigerate sau congelate, de păsări (iii) trabucuri, țigarete etc., din tutun sau din înlocuitori de tutun. Chiar dacă valoarea comercială a acestora este încă redusă, unele dintre ele concurează cu produsele autohtone. Prin urmare, producătorii din Moldova trebuie să tindă să devină mai competitivi.
- Importul produselor industriale non-alimentare din UE au scăzut cu 14,7%. Pentru multe dintre aceste produse, Moldova nu concurează direct cu producătorii din UE. Prin urmare, importurile nu pot fi considerate un risc. De asemenea, o parte din aceste importuri servesc în calitate de materie primă pentru activitatea internă orientată spre export și, prin urmare, ar putea avea, în cele din urmă, un impact pozitiv asupra producției și exportului moldovenesc.
- Primele efecte pe termen scurt ale ZLSAC asupra comerțului cu bunuri au fost pozitive pentru Republica Moldova. Însă pentru a profita pe deplin de ZLSAC, pe termen mediu și lung, Moldova trebuie în continuare să depună efort major pentru: (i) implementarea integrală a recomandărilor din Agenda de Asociere, care urmărește ca Moldova să devină un loc mai sigur pentru investitori și pentru a crea un climat de afaceri mai prietenos; (ii) implementarea recomandărilor DG SANCO, prevederile ZLSAC și să finalizeze reforma instituțională în domeniul siguranței produselor alimentare, pentru a putea beneficia de dreptul de a exporta produse de origine animală în UE; (iii) oferirea produselor de calitate constantă și înaltă pe piețele UE și (iv) identificarea noilor piețe de desfacere în cadrul UE pentru produsele moldovenești.

Introducere

Septembrie 2015 a marcat încheierea unui an de la intrarea în vigoare a Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZLSAC) între Republica Moldova și Uniunea Europeană (UE). Aceasta este cu siguranță una dintre cele mai mari realizări în relațiile UE-Moldova. Încă de la etapele inițiale ale procesului de negociere a Acordului de Asociere (AA) și ZLSAC, acestea au generat pe de o parte așteptări mari în rândul susținătorilor integrării europene și au alimentat pe de altă parte unele speculații din partea euroscepticilor. La un an după începerea implementării ZLSAC, este momentul potrivit pentru a vedea în ce măsură s-au adevărat aceste așteptări.

Primul an de la implementarea ZLSAC a fost marcat de probleme economice și politice grave, atât în UE, cât și în Republica Moldova, care au afectat cererea de pe piața internă și încrederea mediului de afaceri, generând consecințe pentru activitatea de comerț extern și investiții ale ambelor părți. Mai mult decât atât, acestea au fost accentuate de repercusiunile din partea Rusiei - partener comercial important pentru Republica Moldova și pentru UE (în special pentru unele state în parte). Toți acești factori, cu siguranță, distorsionează rezultatele primului an de implementare a ZLSAC.

De asemenea, o parte dintre beneficiile estimate sunt planificate pe termen lung și ar putea fi prematur de a face o analiză cuprinzătoare a tuturor rezultatelor potențiale. De exemplu, deși volumul exporturilor din Moldova către partenerii săi tradiționali din UE ar putea crește imediat, este nevoie de mai mult timp pentru a identifica și stabili relații cu noi parteneri comerciali. Adicional, pentru a profita pe deplin de beneficiile potențiale, Republica Moldova trebuie să devină un loc mai sigur pentru investitori, să asigure un climat de afaceri mai prietenos, să elimine toate barierele tehnice în calea comerțului și să se conformeze tuturor standardelor sanitare și fitosanitare ale UE. Din păcate, multe dintre recomandările prevăzute în Agenda de Asociere, menite să realizeze aceste modificări, nu s-au regăsit în agenda de reforme pe parcursul ultimului an din cauza instabilității guvernamentale și politice din Republica Moldova.

Ținând cont de restricțiile menționate și datele disponibile, în prezent este posibilă evaluarea ZLSAC numai în partea ce ține de comerțul de bunuri între Moldova și UE. Studiul dat face o analiză comparativă a fluxurilor comerciale dezagregate la nivel de 4 semne conform Sistemului Armonizat de Clasificare (HS-07), pe parcursul unui an după implementarea ZLSAC (septembrie 2014 – august 2015)¹ vs. un an înainte de implementarea ZLSAC² (septembrie 2013 - august 2014)², pentru a elucida următoarele aspecte:

- Consecințele eliminării barierelor tarifare pentru majoritatea produselor asupra exportului din Moldova către UE;
- Dacă volumul stabilit al contingentelor scutite de taxe vamale constituie o barieră în calea comerțului dintre Moldova și UE;
- Modul în care producători naționali au valorificat beneficiile ZLSAC;
- Dacă s-au adevărat temerile legate de intrările masive de produse din UE pe piața Republicii Moldova.

¹ Perioada denumită "după ZLSAC" în figurile și tabelele din studiu.

² Perioada denumită "înainte de ZLSAC" în figurile și tabelele din studiu.

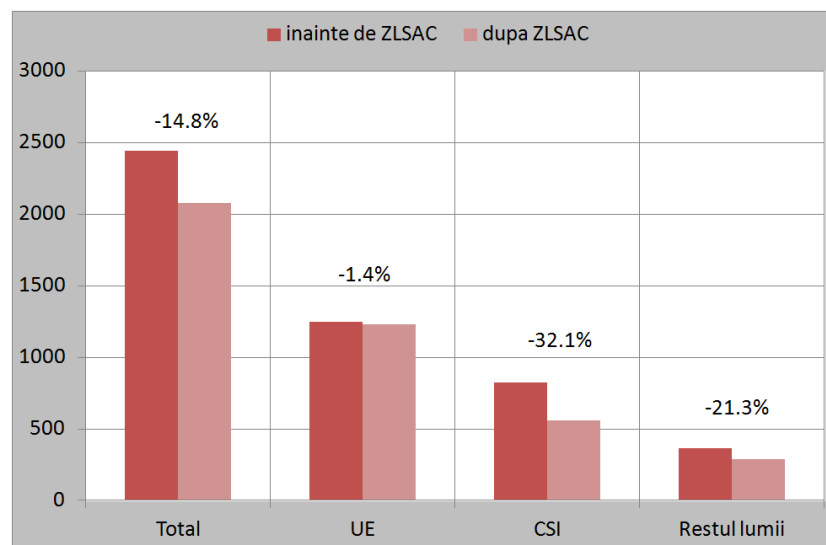
I. Exportul de bunuri al Republicii Moldova către UE

Exportul de bunuri din Moldova către UE a urmat o traiectorie pozitivă în ultimul deceniu. Aceasta constituie o consecință firească a intensificării relațiilor UE - Moldova și a avantajelor obținute de către Moldova prin creșterea gradului de tratament special prin oferirea unor regimuri comerciale mai avantajoase de către UE. Acești factori au fost completați și de eforturile întreprinse de producătorii autohtoni în vederea diversificării partenerilor comerciali, pentru a-și majora veniturile sau pentru a supraviețui pierderilor cauzate de interdicțiile frecvente din partea Rusiei asupra producției din Republica Moldova.

După un an de la implementarea ZLSAC, volumul total al exporturilor din Republica Moldova a scăzut cu 14,8% (septembrie 2015 – august 2015 vs. septembrie 2013 – august 2014). Declinul general al volumului exporturilor este în concordanță cu problemele care au marcat această perioadă, precum situația economică mai puțin favorabilă a UE și a partenerilor comerciali estici ai Republicii Moldova, ceea ce a dus la scăderea cererii externe. Această situație a fost agravată de numeroase interdicții din partea Rusiei atât asupra produselor din Moldova, dar și a celor din UE și altor parteneri estici din cadrul Politicii Europene de Vecinătate (PEV), ceea ce a contribuit la reducerea cererii acestora pentru bunurile importate din cauza dificultăților pe care le întâmpinau la realizarea propriei producții.

Analiza geografică arată că comerțul cu UE a fost cel mai stabil la nivel de exporturi, acestea înregistrând o scădere de numai 1,4%, în timp ce comerțul cu CSI și alți parteneri a scăzut semnificativ mai mult (Figura 1). Astfel, exporturile către UE ar putea fi considerate ca înregistrând rezultate favorabile, dat fiind faptul că volumul total al importurilor UE, a urmat de asemenea o ascensiune pozitivă moderată. Volumul total al importurilor UE de la partenerii comerciali extra-comunitari, a crescut cu 2,4%³ în perioada analizată, ceea ce pare a fi o recuperare, comparativ cu anii 2013 și 2014, chiar dacă a fost mult sub ratele de creștere înregistrate înainte de 2013.

Figura 1. Exportul Republicii Moldova înainte și după ZLSAC, mil. USD și % modificare

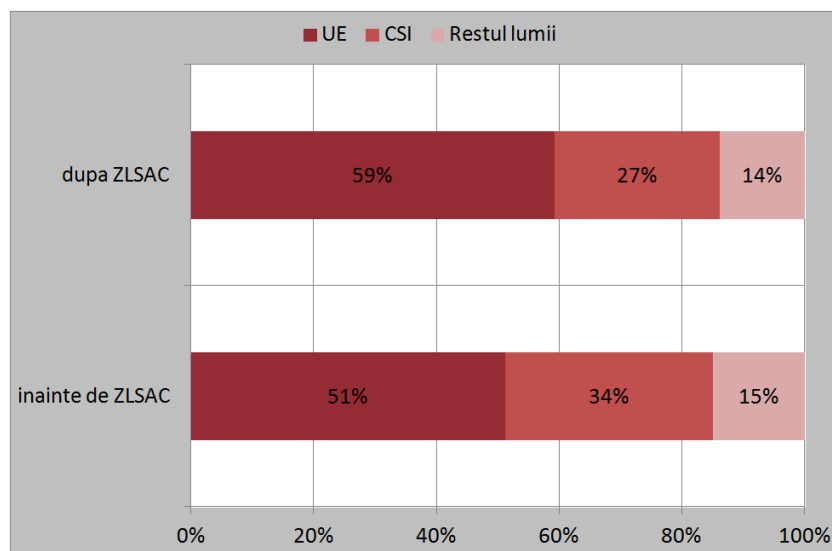

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS;

³ În baza datelor Eurostat privind comerțul extern.

Prin urmare, structura geografică a exporturilor din Republica Moldova s-a schimbat, țările UE fiind piața de destinație pentru 59% din acestea (Figura 2). Chiar dacă această schimbare reflectă rezultatul aritmetic al unei evoluții pozitive - etapa nouă în relațiile comerciale cu UE - și a unei evoluții negative - prăbușirea exporturilor către Rusia - consolidarea poziției UE ca destinație pentru exporturile moldovenești este foarte importantă. Moldova are nevoie de parteneri comerciali mai previzibili, care să respecte ordinea comerțului internațional.

Figura 2. Structura geografică a exporturilor Republicii Moldova înainte și după ZLSAC, % din total

Sursa: Calcule autorului în baza datelor BNS;

În perioada de după ZLSAC România a devenit principalul partener comercial al Republicii Moldova, fiind țara de destinație pentru 21,7% din totalul exporturilor moldovenești. În același timp, topul principalelor țări de destinație din UE pentru exporturile moldovenești nu s-a schimbat esențial (Tabelul 1).

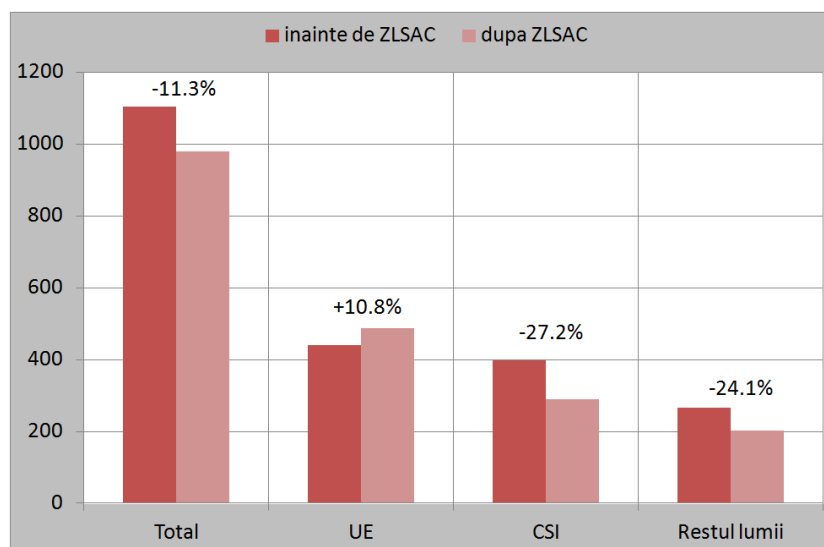
Tabelul 1. Principalele țări de destinație (membre UE) pentru exporturi, înainte și după ZLSAC, mil. USD și % din volumul total al exporturilor

Înainte de ZLSAC			După ZLSAC		
Țara	Export, mil. USD	Cota, %	Țara	Export, mil. USD	Cota, %
România	418,6	17,1	România	450,8	21,7
Italia	245,7	10,1	Italia	208,1	10,0
Germania	140,1	5,7	Marea Britanie	138,8	6,7
Marea Britanie	104,3	4,3	Germania	122,3	5,9
Polonia	733,8	3,0	Polonia	59,0	2,8
Franța	40,0	1,6	Franța	43,4	2,1
Bulgaria	39,4	1,6	Republica Cehă	30,1	1,4
Grecia	27,4	1,1	Bulgaria	28,8	1,4
Republica Cehă	25,8	1,1	Olanda	25,9	1,2
Austria	23,4	1,0	Grecia	22,6	1,1

Sursa: Calcule autorului în baza datelor BNS;

Mai mult ca atât, în cazul bunurilor agroalimentare⁴, pentru care miza și așteptările legate de ZLSAC au fost cele mai mari, iar numeroși euro-sceptici susțineau că Republica Moldova nu este o țară competitivă, exporturile către UE au înregistrat o evoluție pozitivă. Exporturile către UE au crescut cu 10,8%, în timp ce exporturile totale de produse agroalimentare au înregistrat o scădere ca urmare a reducerii volumului exporturilor către alte destinații (în special către Rusia, unde scăderea a atins 73%), (Figura 3). Prin urmare, ponderea exporturilor de produse agroalimentare către UE a atins nivelul de 49,8%.

Figura 3. Exportul de produse agroalimentare înainte și după ZLSAC, mil. USD și % modificare

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS;

Exporturile către UE pentru anumite bunuri agroalimentare au crescut semnificativ, creșterea dublându-se sau chiar triplându-se pentru unele din ele (Tabelul 2). Mai multe din aceste exporturi au depășit valoarea comercială de 10 milioane USD, precum semințele de floarea soarelui, soia și orzul. Creșterea exporturilor către UE cu o valoare comercială totală mai mică (ex. unele fructe uscate și struguri) reprezintă un pas înainte spre diversificarea partenerilor comerciali.

⁴ Exporturile produselor agroalimentare sunt considerate exporturi din grupurile 01-24 conform Nomenclatorului Sistemului Armonizat.

Tabelul 2. Exporturile de produse agroalimentare către UE care au crescut după implementarea ZLSAC, milioane USD și % modificare

Codul HS-07	Descriere	Export înainte de ZLSAC, mil. USD	Export după ZLSAC, mil. USD	Modificare, %
1206	semințe de floarea-soarelui, chiar sfărâmate	48,2	95,5	98,1%
1201	boabe de soia, chiar sfărâmate	8,2	15,3	84,5%
1003	orz	5,1	15,0	190,2%
0409	miere naturală	6,4	9,6	49,6%
1701	zahăr din trestie sau din sfeclă și zaharoză chimic pură, în stare solidă	6,1	9,0	46,8%
0813	fructe uscate (nesoi), amestecuri de fructe uscate sau de fructe cu coajă	1,7	4,9	187,6%
0806	struguri, proaspeți sau uscați	1,3	3,9	207,2%
1507	ulei de soia și fracțiuni ale acestuia, nemodificate chimic	2,1	2,9	40,1%
2007	gemuri, jeleuri și marmelade de fructe etc., obținute prin fierbere	1,4	2,7	91,7%
2207	alcool etilic nedenaturat, cu tărie minimă de 80 % vol, alcool denaturat	0,8	2,2	180,7%

Sursa: Calcule autorului în baza datelor BNS;

Creșterea volumului exporturilor către UE pentru unele produse agroalimentare a fost posibilă datorită beneficiilor suplimentare ale ZLSAC, comparativ cu Preferințele Comerciale Autonome (PCA). Astfel, producătorii din Moldova au depus eforturi pentru consolidarea relațiilor cu partenerii comerciali existenți, dar și pentru stabilirea relațiilor cu noi parteneri. Totodată, unii dintre partenerii din UE au fost deschiși să ajute Republica Moldova atunci când aceasta a fost lovită de embargourile rusești, făcând declarații publice de încurajare a importurilor din Moldova și informând agenții economici despre noile prevederi ZLSAC. Astfel, volumul total al exporturilor pentru numeroase bunuri agroalimentare nu s-a prăbușit, iar pentru unele dintre acestea, exporturile chiar au înregistrat creșteri (unele fructe proaspete și uscate, boabe de soia), în pofida scăderii dramatice ale acestor exporturi către Rusia, de la 50% până la 100%, pentru unele produse precum boabele de soia, zahărul din trestie și din sfeclă.

Totuși, nu toate exporturile de bunuri agroalimentare au urmat o evoluție pozitivă, pentru unele produse volumul exporturilor a scăzut de la intrarea în vigoare a ZLSAC (Tabelul 3). Unele dintre ele înregistrează valori comerciale înalte, lucru care de asemenea a avut o influență asupra fluxurilor comerciale în general.

Tabelul 3. Exportul de produse agroalimentare către UE care a scăzut după implementarea ZLSAC, mil. USD și % modificare

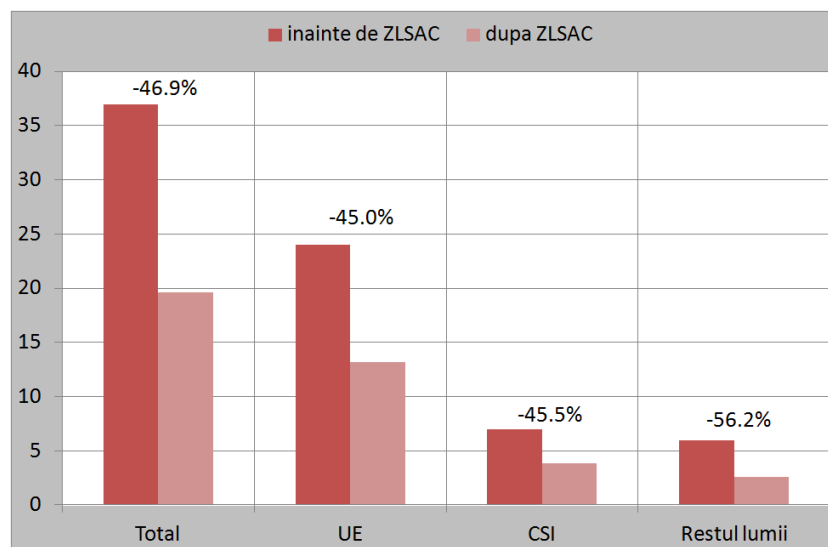
Codul HS-07	Descriere	Export înainte de ZLSAC, mil. USD	Export după ZLSAC, mil. USD	Modificare, %
1512	ulei de semințe de floarea-soarelui, de sofrănaș sau de semințe de bumbac	79,4	62,2	-22%
2009	sucuri de fructe (inclusiv mustul de struguri) și sucuri de legume, fără adaos de alcool	40,2	25,3	-37%
1905	produse de brutărie, de patiserie, prăjituri etc.: biscuiți pentru comuniune (ostii), casete / capsule goale etc.	14,5	11,3	-22%
1205	semințe de rapiță sau de rapiță sălbatică, chiar sfărâmate	12,7	10,5	-17%
2208	alcool etilic, nedenaturat, cu titru alcoolic volumic de 80 %, băuturi spirtoase	4,6	3,6	-22%
2306	turte oleaginoase (nesoi), grăsimi și uleiuri vegetale (nesoi)	3,3	0,3	-92%
1704	produse zaharoase, fără adaos de cacao	2,9	2,2	-25%
1703	melase rezultate din extracția sau rafinarea zahărului	2,7	1,5	-43%
2303	reziduuri rezultate din prelucrarea amidonului sau zahărului sau obținute de la fabricarea berii	2,6	0,8	-68%

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS;

Exporturile de produse minerale⁵ reprezintă mai puțin de 2% din totalul exporturilor moldovenești. Chiar dacă exporturile de produse minerale către UE au scăzut cu 45% după implementarea ZLSAC (Figura 4), UE rămâne cel mai important partener, absorbind circa 67% din exporturile de produse din acest grup (65% înainte de ZLSAC). Dacă excludem re-exporturile, atunci rata declinului este mai mică - doar 26,2%. Cele două grupe principale de produse exportate sunt: 1) gips, anhidrit, tencuieli, exportate în România și 2) țiței (prelucrat) pe bază de petrol și bitum, exportate în mare parte în Bulgaria.

⁵ Exporturile de produse minerale sunt considerate exporturi care fac parte din grupele 25-27 conform Nomenclatorului Sistemului Armonizat.

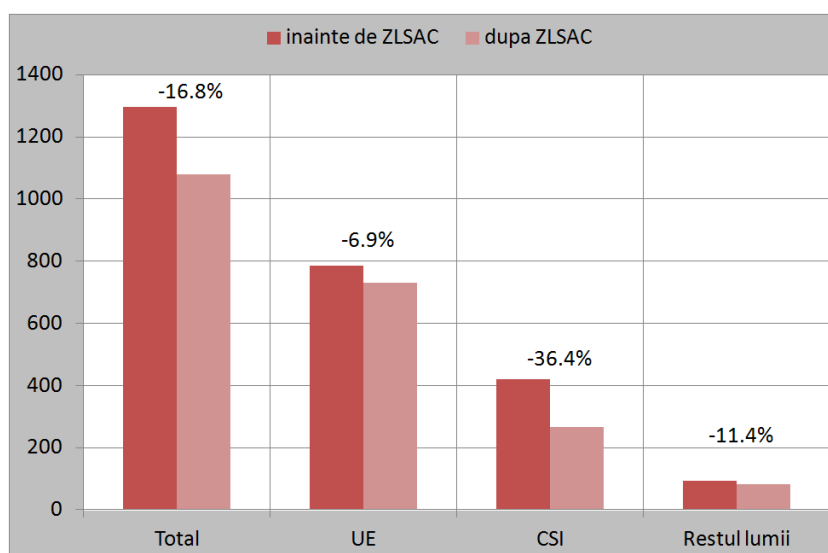
Figura 4. Exportul de produse minerale înainte și după ZLSAC, mil. USD și % modificare

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS;

Volumul exporturilor de bunuri industriale non-alimentare către UE⁶ (care reprezintă mai mult de jumătate din volumul total al exporturilor către UE) a scăzut cu 6,9%, rată fiind semnificativ mai mică comparativ cu țările CSI și alte țări de destinație (Grafic 5). Astfel, UE rămâne destinația principală pentru exportul de mărfuri industriale (aproximativ 68% dintre aceste produse sunt exportate în UE). De asemenea, dacă excludem re-exporturile, atunci constatăm o ușoară creștere a exporturilor locale⁷ cu circa 0,7%.

Figura 5. Exportul de produse industriale înainte și după ZLSAC, mil. USD și % modificare

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS;

⁶ Exporturile de produse industriale sunt considerate exporturi care fac parte din grupele 28-99 conform Nomenclatorului Sistemului Armonizat.

⁷ Export Local = Export Total - Re-export.

În timp ce exporturile locale pentru unele produse textile și produse din lemn au crescut în mod semnificativ relevând astfel prezența unui avantaj pe piețele europene, o mare parte din exporturile de bunuri industriale a urmat o cale destul de echilibrată, cu mici fluctuații pozitive sau negative. Printre exporturile produselor industriale cu o scădere semnificativă se numără unele materiale textile, metale, piei brute, piei, piei prelucrate și blănuri precum și produse din acestea (Tabelul 4).

Tabelul 4. Exporturi locale de produse industriale cu modificări semnificative după implementarea ZLSAC

Codul HS-07	Descriere	Export înainte de ZLSAC, mil. USD	Export după ZLSAC, mil. USD	Modificare, %	Destinație
57	Covoare și alte acoperitoare de podea din materiale textile	4.9	7.8	+60%	România, Polonia
44	Lemn, articole din lemn și cărbune de lemn;	3.5	5.1	+44%	România, Italia, Germania, Polonia
63	Alte articole textile confecționate, seturi, îmbrăcăminte purtată sau uzată, zdrențe	1,7	4.7	+182%	Germania, România, Italia
90	instrumente și accesorii optice, fotografice, cinematografice, de măsură, de control, de precizie, medicale sau chirurgicale,	21.4	16.3	-24%	Bulgaria, Letonia, Slovacia, Germania, România, Estonia
61	articole de îmbrăcăminte și accesorii de îmbrăcăminte tricotate sau croșetate	11.5	6.8	-41%	Italia, Germania, Belgia
41	piei brute, piei și piei prelucrate	5.5	4.2	-23%	Italia
73	articole din fier sau din oțel	3.8	2.8	-27%	România, Italia, Germania

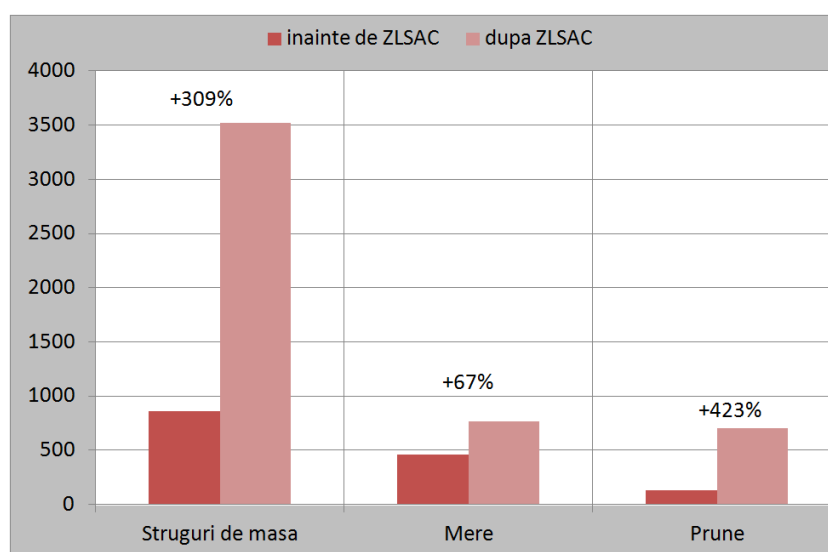
Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS;

II. Exportul către UE a bunurilor supuse scutirii anuale de taxe în cadrul ZLSAC

Începând cu 2008, Moldova a beneficiat de PCA - un regim unilateral de comerț preferențial oferit de UE, care va coexista cu ZLSAC până în 2016. ZLSAC, în vigoare din septembrie 2014, a completat contingentele tarifare scutite de taxele vamale existente cu niveluri suplimentare față de PCA, oferind unora dintre ele un caracter convențional, care permite depășirea contingentelor stabilite inițial, dacă există capacități de producție și export. De asemenea, o parte din produsele pentru care doar componenta ad valorem a taxei de import a fost exceptată în temeiul PCA, a fost supusă unor contingente tarifare anuale scutite de taxele vamale în cadrul ZLSAC.

Astfel, de exemplu, exporturile de produse care fac obiectul contingentelor tarifare anuale scutite de taxele vamale a crescut imediat după intrarea în vigoare a ZLSAC. După 10 luni de la implementarea ZLSAC⁸, exporturile de struguri de masă, mere și prune au sporit puternic (Figura 6). Acest progres este semnificativ, având în vedere faptul că și unii producători din UE au întâmpinat dificultăți la exportul acestor bunuri. Meritul a fost atât de partea producătorilor moldoveni, care au depus mai mult efort pentru a promova și exporta în UE, dar și de partea statelor membre UE, care au fost deschise să ajute Republicii Moldova să reziste interdicțiilor comerciale impuse de Federația Rusă. Astfel, strugurii au fost exportați în cantități mai mari către partenerii tradiționali, așa ca România și Polonia, și în cantități mai reduse către partenerii comerciali noi, precum Suedia și Spania. De asemenea, merele au fost exportate către noi destinații din UE, precum Bulgaria, Grecia, Suedia, iar prunele - către Republica Cehă, Letonia, Polonia.

Figura 6. Exportul produselor supuse scutirii anuale de taxe înainte și după ZLSAC, mii USD și % modificare

Sursa: Calculele autorului în baza datelor UN Comtrade;

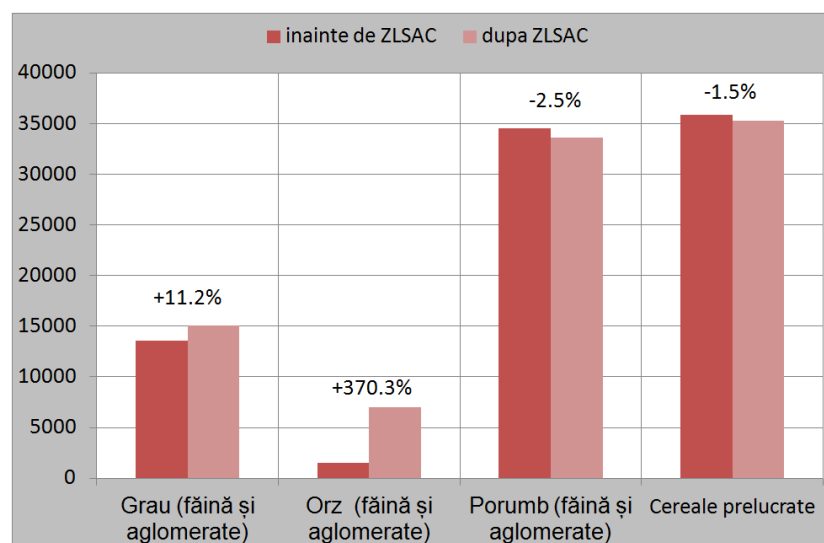
Totodată, exportul de vinuri, liberalizat în totalitate după punerea în aplicare a ZLSAC, a crescut cu 9,3%⁹ în termen de 10 luni (septembrie 2014 – iunie 2015 vs. septembrie 2013 - iunie 2014). Cantități semnificativ mai mari de vin au fost exportate în Belgia, Bulgaria, Croația, Estonia, Germania, Grecia, Suedia, Marea Britanie și România. În cantități mici, vinul a fost exportat pentru prima dată în Portugalia și Danemarca. Unele dintre țările enumerate au tradiții puternice în producția de vinuri și intrarea pe piețele lor poate fi considerată un succes care distruge mitul non-competitivității vinurilor moldovenești în multe țări ale UE. Astfel, în pofida concurenței puternice, producătorii autohtoni de vin își pot găsi nișa lor în multe din țările UE. Chiar dacă exporturile sunt încă la un nivel foarte scăzut către unele țări europene, dublarea acestora prezintă un început pentru consolidarea relațiilor comerciale cu noii parteneri, dar și un potențial mai mare pentru exporturile moldovenești.

⁸ În prezentul capitol, din cauza disponibilității datelor, perioada utilizată pentru comparații este septembrie 2014 – iunie 2015 vs. septembrie 2013 – iunie 2014.

⁹ Produsele din nomenclatorul Sistemului Armonizat, care au beneficiat de o liberalizare totală a comerțului în cadrul ZLSAC sunt: 220421 - Alte Vinuri, Must de struguri (a cărui fermentație a fost sistată; în recipiente cu capacitate de până la 2l) și 220429 - Alte vinuri, Must de struguri (a cărui fermentație a fost sistată, în recipiente cu capacitate de peste 2l).

Exportul de cereale, care este supus mecanismului împotriva eludării în cadrul ZLSAC, de asemenea a avut o evoluție satisfăcătoare în ansamblu (Figura 7). În timp ce grâul a fost exportat în cantități ceva mai mari către parteneri comerciali mai vechi ai Republicii Moldova, exporturile de orz s-au bucurat de o un avânt către noi parteneri comerciali (Cipru, Franța, Grecia, Letonia, România). În cazul porumbului, exporturile au scăzut ușor, cu doar un singur partener comercial nou - Franța. În timp ce totalul exporturilor de cereale procesate a înregistrat o contracție mică, fluxurile comerciale către Bulgaria și Cipru au crescut semnificativ și noi parteneri au fost identificați : Estonia, Franța și Letonia.

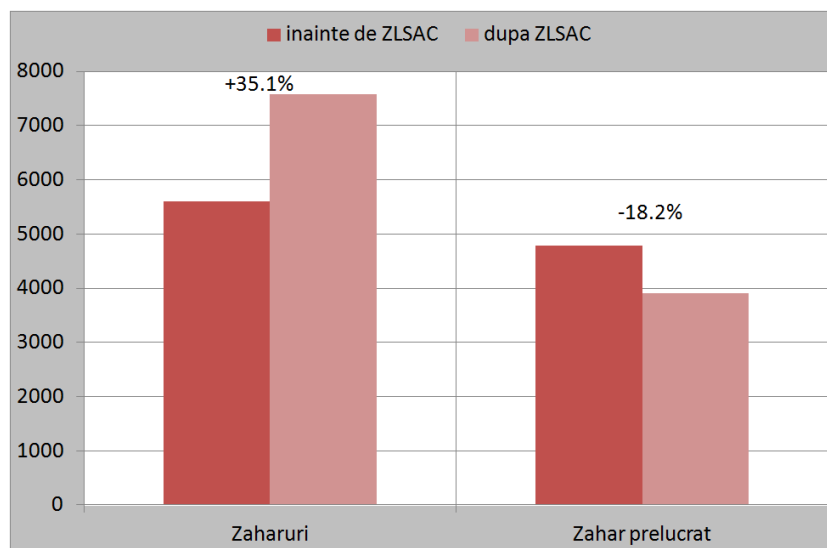
Figura 7. Exportul de cereale care fac obiectul mecanismului împotriva eludării înainte și după ZLSAC, mii USD și % modificare

Sursa: Calculele autorului în baza datelor UN Comtrade;

Exportul de zahăr și zahăr prelucrat care, de asemenea, cad sub incidența mecanismului anti-eludare în cadrul ZLSAC, a înregistrat tendințe opuse (Figura 8). Zahărul a fost exportat în cantități semnificativ mai mari în România și Polonia, în timp ce exporturile către alte țări din UE a scăzut. În cazul zahărului prelucrat, structura exporturilor nu a înregistrat schimbări majoră.

Figura 8. Exportul de zahăr și zahăr prelucrat, care fac obiectul mecanismului împotriva eludării înainte și după ZLSAC, mii USD și % modificare

Sursa: Calculele autorului în baza datelor UN Comtrade;

Deși exportul produselor care fac obiectul unor mecanisme de tratament special în cadrul ZLSAC a crescut imediat după intrarea în vigoare a acestuia, cotele sunt încă departe de a fi epuizate. Potrivit datelor naționale, doar exportul de grâu, struguri de masă și porumb ar fi atins cota în 2014, iar exportul de porumbul în prima jumătate a anului 2015¹⁰ (Tabelul 5). Cu toate acestea, până la sfârșitul anului, situația ar putea fi foarte diferită, având în vedere că exporturile pentru cele mai multe dintre produse se intensifică în al doilea semestru.

Tabelul 5. Volumul exportului local către UE de bunuri supuse scutirii anuale de taxe în cadrul ZLSAC

Produsul	Cotele DF TR (tone)	2013	2014		ianuarie – iunie 2015	
		Volum	Volum	Cota, %	Volum	Cota,%
Tomate, proaspete sau refrigerate	2000	0	0	0,0%	0	0,0%
Usturoi, proaspăt sau refrigerat	220	0	10,23	4,7%	0	0,0%
Struguri de masă, proaspeți	10000	1785	11913	119,1%	1327,3	13,3%
Mere, proaspete	40000	3311	1646	4,1%	565	1,4%
Prune, proaspete	10000	399	4159	41,6%	0	0,0%
Suc de struguri	5000	0	0	0,0%	0	0,0%
Carne de porc	4500	0	0	0,0%	0	0,0%
Carne de pasăre	600	0	0	0,0%	0	0,0%
Produse lactate	1700	0	0	0,0%	0	0,0%
Ouă cu coajă (mii)	7000	0	0	0,0%	0	0,0%
Ouă și ovalbumine	400	0	0	0,0%	0	0,0%
Grâu, făină și aglomerate	75000	100452	106099	141,5%	30638	40,9%
Orz, făină și aglomerate	70000	27959	43307	61,9%	18920	27,0%
Porumb, făină și aglomerate	130000	41338	218385	168,0%	143932	110,7%

¹⁰Calculat cantități de export local (Export total - Re-export).

Zaharuri	37400	26540	15660	41,9%	6339	16,9%
Cereale prelucrate	2500	383	1435	57,4%	1018	40,7%
Țigarete	1000	15	61	6,1%	14,2	1,4%
Lactate prelucrate	500	0	0	0%	0	0%
Zahăr prelucrat	4200	2421	2985	71,1%	1474	35,1%
Porumb zaharat	1500	7,1	25	1,7%	101	6,7%

Sursa: Calculele autorului în baza datelor UN Comtrade;

Datele UE indică o situație diferită, cantitățile de mărfuri care intră în UE în temeiul contingentelor ZLSAC fiind mult mai mici. Prin urmare, este posibil ca unele dintre exporturile raportate de Serviciul Vamal al Republicii Moldova să nu fi intrat în UE ca destinație finală și nu au beneficiat de un tratament special la intrarea în UE (Tabelul 6). În pofida diferențelor între datele naționale și cele ale UE, este evident faptul că cotele pentru aceste produse nu au fost epuizate și este puțin probabil că vor fi epuizate până la sfârșitul anului. Totodată, creșterea exporturilor într-o perioadă în care unele țări din UE, de asemenea, se confruntă cu surplus de producție internă, ca urmare a interdicțiilor impuse de Rusia, indică asupra potențialului produselor moldovenești pe piețele UE.

Tabelul 6. Volumul importurilor UE din Moldova a produselor supuse scutirii anuale de taxe în cadrul ZLSAC

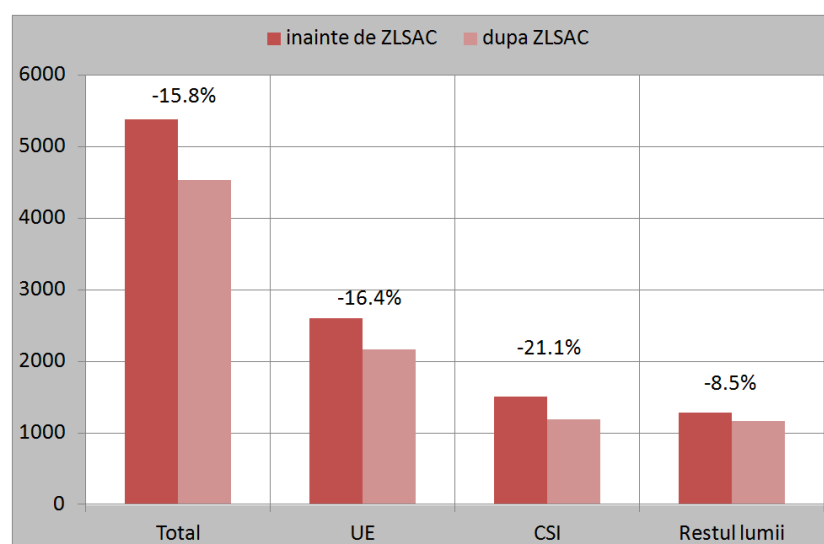
Produs	2014		ianuarie - octombrie 2015	
	Volum, tone	Cota, %	Volum, tone	Cota, %
Struguri de masă, în stare proaspătă	4210	42,1%	698,5	7,0%
Mere, în stare proaspătă	1034,7	2,6%	354,5	0,9%
Prune, în stare proaspătă	706	7,1%	2867	28,7%
Grâu, făină și aglomerate	56843	75,8%	30637,8	40,9%
Orz, făină și aglomerate	9610	13,7%	0	0,0%
Porumb, făină și aglomerate	41990	32,3%	18586	14,3%
Zaharuri	17341	46,4%	7875	21,1%

Sursa: Data published by the European Commission available at http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/quota_consultation.jsp?Lang=en

III. Importul de bunuri al Republicii Moldova din UE

ZLSAC a generat nu doar așteptări pozitive, dar și unele temeri privind evoluția importurilor. Euroscepticii susțineau că Republica Moldova va fi invadată de produse din UE, cu scopul de a atrage electoratul și de a promova Uniunea Vamală Rusia-Belarus-Kazahstan (UV RBK). De fapt, după un an¹¹ de la implementare ZLSAC, importurile din UE au scăzut cu 16,4%, puțin mai rapid decât importurile totale (cu 15,8%) (Figura 9). În mod evident, acest lucru a fost facilitat și de scăderea cererii interne, de deprecierea monedei naționale, care a dus la scumpirea produselor de import și de surplusul de producție internă din cauza interdicțiilor din partea Rusiei.

Figura 9. Importul Republicii Moldova înainte și după ZLSAC, mil. USD și % modificare

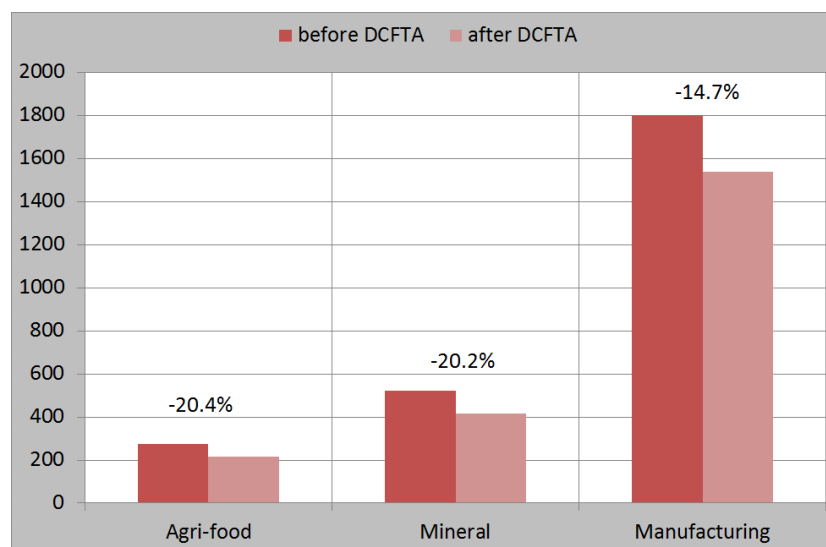

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS;

¹¹ Prezentul capitol analizează perioada septembrie 2014 – august 2015 vs. septembrie 2013 – august 2014.

Deși toate grupurile de produse importate din UE au înregistrat o evoluție negativă, importurile de produse agroalimentare au avut un declin mai semnificativ, de aproximativ 20,4% (Figura 10).

Figura 10. Importul Republicii Moldova din UE înainte și după ZLSAC, mil. USD și % modificare

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS;

Importul produselor cu valoare comercială semnificativă a scăzut, inclusiv pentru următoarele produse: (i) alcool etilic, (ii) porumb, (iii) pește, congelat, (iv) plante vii, (v) semințe de floarea soarelui, (vi) brânză și caș. Au crescut esențial importurile unor bunuri cu valoare totală mai mică (Tabelul 7). Doar unele dintre ele concurează direct cu producția autohtonă: (i) ouă de păsări, în coajă, proaspete, conservate sau fierte, (ii) carne și organe comestibile, în stare proaspătă, refrigerate sau congelate, de pasăre (iii) trabucuri, țigarete etc., din tutun sau din înlocuitori de tutun.

Tabelul 7. Produse agroalimentare care au înregistrat o creștere semnificativă a importurilor din UE după ZLSAC

Codul HS-07	Descriere	Importul înainte de ZLSAC, mil. USD	Importul după ZLSAC, mil. USD	Modificare, %
0407	Ouă de păsări, în coajă, proaspete, conservate sau fierte	3,6	4,9	36,6%
0207	Carne și organe comestibile, în stare proaspătă, refrigerate sau congelate, de pasăre	3,9	4,7	17,8%
2402	Trabucuri, țigarete etc., din tutun sau din înlocuitori de tutun	3,4	4,0	14,6%
1517	Margarină; amestecuri alimentare etc. din grăsimi sau din uleiuri de origine animală sau vegetală	1,7	2,1	24,1%
1704	Dulciuri (inclusiv ciocolata albă), fără conținut de cacao	1,6	2,0	24,1%
2203	Bere fabricată din malț	1,6	1,9	15,2%

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS;

Importul de produse minerale din UE a scăzut cu 20,8%. Acesta este reprezentat aproape în întregime de clasa 2710 – țiței (prelucrat) din minerale precum petrol și bitum, 90% din importuri provenind din România. Deși Republica Moldova este interesată să majoreze importurile de produse minerale din UE, pentru a reduce dependența de gazul rusesc, recent a fost constatat faptul că sunt necesare investiții suplimentare și mai mult timp pentru punerea în funcțiune a conductei Iași-Ungheni.

Importurile de produse industriale non-alimentare din UE au scăzut cu 14,7% (comparativ cu scăderea de 13,6% a importurilor produselor industriale). Pentru cele mai multe dintre produsele importate, care au înregistrat o creștere semnificativă (Tabelul 8), Moldova nu concurează direct cu producătorii din UE, prin urmare, importurile nu pot fi considerate ca fiind o amenințare. De asemenea, unele dintre produsele importate menționate sunt folosite ca materii prime pentru activitatea internă orientată spre export și ar putea avea în cele din urmă un impact pozitiv asupra producției și exportului moldovenesc.

Tabelul 8. Produsele industriale care au înregistrat o creștere semnificativă a importurilor din UE după ZLSAC

Codul HS-07	Descriere	Importul înainte de ZLSAC, mil. USD	Importul după ZLSAC, mil. USD	Modificare, %
7408	sârmă de cupru	25,3	41,0	61,8%
9018	echipament medical, chirurgical, stomatologic sau veterinar, fără elec.	14,2	15,8	10,9%
5407	țesături din fire din filamente sintetice, inclusiv monofilamente sub 67 decitex etc	12,4	14,3	15,5%
6217	accesorii confecționate de îmbrăcăminte (nesoi), articolelor de îmbrăcăminte etc. părți componente (nesoi)	9,3	10,9	17,3%
8413	pompe pentru lichide, elevatoare de lichide și părți ale acestora	7,7	10,2	32,6%
4205	articole din piele (nesoi)	8,6	10,2	19,3%
3921	plăci, folii, pelicule, benzi și panglici (nesoi), din materiale plastice	9,0	10,0	11,0%
8702	transport rutier public de pasageri	3,2	7,1	119,6%
8436	mașini și dispozitive pentru produse agricole și incubatoare pentru avicultură	5,4	6,4	18,7%
8705	autovehicule speciale (nesoi)	2,3	6,3	179,5%
6001	țesături tricotate sau croșetate	3,1	5,4	73,8%
2836	carbonați; percarbonați; carbonat de amoniu	2,6	5,2	102,7%
4911	materiale imprimate (nesoi), inclusiv imagini și fotografii	2,2	5,1	132,0%
8538	părți componente ale aparat. electric 8535 – 8537	4,2	5,0	20,8%

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS;

V. Concluzii

Deși beneficiile ZLSAC se preconizează a fi realizate integral pe termen mediu și lung, comerțul cu bunuri între Moldova și UE a înregistrat unele rezultate valoroase deja după un an de la implementare, care merită să fie analizate și diseminate.

- În pofida circumstanțelor economice și politice mai puțin favorabile, evoluția exporturilor moldovenești către UE poate fi considerată satisfăcătoare după intrarea în vigoare a ZLSAC. Exporturile către UE au scăzut cu 1,4% - semnificativ mai lent decât exporturile către alte destinații. Mai mult ca atât, exporturile de produse agroalimentare, pentru care așteptările beneficiilor ZLSAC sunt cele mai mari, au crescut cu 10,8%. Astfel, eliminarea barierelor tarifare a avut un efect pozitiv semnificativ și imediat asupra exporturilor moldovenești către UE.
- Exportul de produse care fac obiectul contingentelor tarifare anuale scutite de taxele vamale a crescut imediat după implementarea ZLSAC. Pentru bunuri precum struguri, prune și orz, exporturile au crescut de până la cinci ori. Cu toate acestea, contingentele sunt încă departe de a fi epuizate, iar bariera majoră în acest context o constituie neconformitatea cu standardele sanitare și fitosanitare ale UE, care ar asigura accesul pe piața UE a cărnii, ouălor și lactatelor.
- Exporturile către UE nu doar au crescut, dar au fost identificați și noi parteneri comerciali. Acest lucru ar putea fi considerat un început pentru diversificarea în continuare a partenerilor comerciali, având în vedere că procesul de identificare și stabilire a relațiilor cu parteneri noi ar putea dura mai mult decât creșterea volumului exporturilor către partenerii existenți. Prin urmare, efectele pozitive se pot amplifica pe termen mediu și lung. Intrarea pe unele piețe foarte competitive, unde, potrivit unora, producătorii moldoveni nu au șansa de a vinde (de ex. exportul de vin în Portugalia și Franța), demonstrează că producătorii autohtoni își pot găsi nișa în multe țări UE, oferind bunuri de calitate înaltă și constantă.
- Exporturile UE către Moldova nu au înregistrat o creștere vertiginoasă. De fapt, după un an de la implementarea ZLSAC, importurile din UE au scăzut cu 16,4%. Câteva produse agroalimentare, care au fost importate în cantități mai mari din UE, au înregistrat valori comerciale mici. Totuși, având în vedere că unele dintre aceste produse concurează cu producția autohtonă, producătorii moldoveni trebuie să tindă să devină mai competitivi. De asemenea, o parte din produsele industriale importate în cantități mai mari sunt utilizate ca materie primă pentru activitatea internă orientată spre export și ar putea avea prin urmare un impact pozitiv asupra producției și exportului moldovenesc.

Despre Expert-Grup

CINE SUNTEM

Expert-Grup este o organizație neguvernamentală și non-profit specializată în cercetări economice și de politici publice. Expert-Grup nu reprezintă interese economice, corporative sau politice. Fiind o organizație independentă, Expert-Grup este o reflecție a idealurilor împărtășite de tinerii intelectuali moldoveni care au creat instituția cu scopul de a contribui la dezvoltarea Moldovei. Alături de alte tipuri de organizații din societatea civilă moldovenească, Expert-Grup se poziționează ca un centru analitic neutru din punct de vedere politic și ideologic.

ACTIVITĂȚILE NOASTRE

Activitățile noastre de bază sunt analiza și previziunile economice și cercetările în domeniul politicilor publice. În acest vast areal de cercetare, noi oferim o gamă diversificată de produse și servicii analitice, ajutându-i pe beneficiarii noștri să ia decizii care să susțină traiectoria de dezvoltare a Moldovei. Competența noastră esențială constă în aptitudinea de a oferi cercetări profesionale, obiective și de înaltă calitate în următoarele domenii:

- Analize și previziuni macroeconomice;
- Economie politică;
- Finanțe publice;
- Dezvoltarea umană și eradicarea sărăciei;
- Piața muncii și comportamentul consumatorilor;
- Comerțul extern;
- Piețele financiare;
- Economia integrării europene;
- Analiza economică la nivel de sector;
- Dezvoltarea economică regională și locală;
- Energia și economia mediului.

PARTENERI ȘI DONATORI

În perioada anilor 2006–2014 Expert-Grup a implementat mai mult de 70 proiecte de cercetare și advocacy în diferite domenii legate de cercetări economice și de politici publice. Mai mult de 100 experți afiliați și neafiliați instituției, atât din Moldova, cât și din alte țări, au fost implicați în aceste proiecte. Am lucrat cu asemenea instituții internaționale ca Banca Mondială, Fundația Soros-Moldova, Fundația Est-Europeană, Fundația Konrad Adenauer, Balkan Trust for Democracy, Black Sea Trust, Fundația Friedrich Ebert, PNUD Moldova, UNICEF, Comisia Europeană, Consiliul Europei, Fundația pentru o Societate Deschisă, Agenția Elvețiană pentru Cooperare Internațională, Departamentul Marii Britanii pentru Dezvoltare Internațională, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică. Începând cu anul 2008 Expert-Grup este membru al Asociației de Politici pentru o Societate Deschisă – o rețea internațională ce întrunește 56 de centre analitice din țări din toată Europa.